

În numărul din noiembrie/decembrie al revistei **FOREIGN AFFAIRS** citim în articolul lui Joseph S. Nye Jr., intitulat *The Future of the American Power: Dominance and Decline in Perspective*, despre comparația la modă actualmente între puterea Statelor Unite ale Americii de astăzi și puterea Marii Britanii de acum un secol, comparație al cărei scop este de a demonstra, pe baza unei experiențe trăite, că SUA va trăi un declin asemănător al statutului său de mare putere. Contrar acestei teze, autorul arată că SUA nu se află într-un declin absolut și că în termeni relativi există o mare probabilitate ca în deceniile următoare să rămână cea mai mare putere mondială. Autorul pornește în analiza sa, în care face trimitere la creșterea și căderea unor mari imperii — roman, spaniol, englez —, de la ideea că declinul lumii este un amestec a două dimensiuni, spune autorul: declinul absolut, adică decăderea, și declinul relativ, care înseamnă că resursele altor state sporesc sau sunt folosite mai eficient.

În numărul din ianuarie/februarie 2011 al revistei **FOREIGN AFFAIRS**, ne oprim asupra articolului semnat de Oscar Arias *Culture Matters: the Real Obstacles to Latin American Development*. Autorul aduce în discuție problema rămânerii în urmă a acestei regiuni a lumii, la două secole după eliberarea ei de sub imperiile spaniol și portughez, și a felului în care a fost depășită de dezvoltarea altor regiuni, cândva cu mult în urma spațiului latino-american. Desigur, nu ne putem aștepta ca raporturile între state în privința dezvoltării lor să rămână întotdeauna aceleași, căci centrele de dezvoltare se schimbă, dar autorul face o analiză a spațiului latino-american încercând să meargă dincolo de explicațiile cele mai vehiculate și probabil mai superficiale ale subdezvoltării, adică dincolo de învinuirea fostului imperiu spaniol, sau a Statelor Unite, sau a instituțiilor financiare internaționale. Conform autorului, astfel de teorii păcătuiesc prin faptul că plasează explicațiile, cauzele rămânerii în urmă a zonei latino-americane în altă parte, dar nu în însăși zona respectivă. În realitate, demonstrează Oscar Arias, factorul cultural este esențial: glorificarea

exagerată a trecutului, care ține în loc inovația, schimbarea; lipsa de încredere, care blochează realizarea oricărui proiect; fragilitatea angajamentului față de democrație, față de statul de drept, și cultivarea diferitelor practici militare; cheltuirea venitului public pe direcții nonprioritare și îndatorarea publică peste posibilități. Abandonul acestor aspecte, profund înrădăcinate cultural, constituie pentru autor singura cale de a face loc, în sfârșit, dezvoltării în această regiune.

Din numărul din martie/aprilie 2011 al aceleiași reviste reținem articolul semnat de Ian Bremer și Nouriel Roubini *A G-Zero World: the New Economic Club will produce Conflict, not Cooperation*. Articolul arată în ce fel, în decursul ultimelor luni, grupul extins al celor mai puternice economii ale lumii s-a transformat dintr-un fel de concert al națiunilor într-o diversitate de voci aflate în competiție, cu valori economice și politice tot mai diferite, accentuate pe fondul aprofundării crizei financiare internaționale: Statele Unite nu mai dispun de resursele necesare pentru a se menține pe poziția de prim furnizor mondial de bunuri, în timp ce Europa este cu atenția concentrată pe salvarea zonei euro. Astfel, unitatea acestui grup, la baza căreia se afla încrederea comună în democrație și economia de piață, a făcut loc unui așa numit Grup G-0, în care nici un stat sau nici un bloc de state nu mai are nici dorința și nici puterea economică și politică de a conduce o agendă cu adevărat internațională.

Din numărul din mai/iunie al cunoscutei reviste ne oprim asupra articolului semnat de Lisa Anderson *Demysifying the Arab Spring: Parsing the Differences between Tunisia, Egypt, and Libya*. Autoarea propune o analiză a recentelor evenimente din cele trei state, făcând o paralelă și cu evenimentele anului 1919. După părerea sa, adevărata istorie a revoltelor arabe de la începutul anului 2011 nu ține nici de felul în care globalizarea normelor de angajament civic au modelat aspirațiile protestatarilor, nici de felul în care activiștii au folosit tehnologia pentru a-și împărtăși ideile și tacticile, ci de felul în care aceste aspirații și tehnici au avut rezonanță în diferitele contexte locale.

Ruxandra Iordache

STUDIA POLITICA. ROMANIAN POLITICAL SCIENCE REVIEW, vol. XI, nr. 1, 2011. Cu numărul acum în atenție, *Studia Politica* intră în cel de-al 11-lea an de existență și de apariție neîntreruptă. O experiență științifică și publicistică de un deceniu își pune din plin pecetea și asupra acestui număr.

Rev. Șt. Pol. Rel. Int., VIII, 2, pp. 127–130, București, 2011.

În „Spiritul împotriva politicii. Despre intelectuali, Biserică și integrare europeană“, un amplu și pătrunzător studiu care deschide acest număr ca „Argumentum“, Daniel Barbu pornește de la modelul cultural teoretizat de Mircea Eliade și Constantin Noica, pentru a realiza o descriere a modului în care

a fost înțeles procesul integrării europene în proza academică, în scrierile intelectualilor din *mainstream* și în Biserica Ortodoxă Română.

Spre deosebire de intelectualii cehi sau polonezi, „care s-au adresat comunismului în limba disidenței politice, intelectualii români au fost simultan tăcuți și publici”. „Ei au vorbit cu precădere limbajul culturii, idiomul înaltei tradiții culturale europene” (p. 9). În anii '90 privirea politicianilor și a experților a fost comandată de interesul pragmatic pentru dezvoltarea economică și consolidarea Statului de drept într-o țară postsocialistă ce dorea să obțină credit internațional, atât în plan politic cât și financiar. Abia „în anul 2000, când Parlamentul a decis să dezincrimineze homosexualitatea, ca gest sinonim cu europeanizarea culturii penale moștenite de la comuniști”, s-a deschis o dezbatere contradictorie privind integrarea europeană a țării, nu numai ca fapt relevant pentru expertiza tehnică și birocratică, dar și ca opțiune pentru un model de civilizație (p. 12). Influența Bisericii în spațiul public, așa cum reiese din sondajele postcomuniste, indică la rândul lor că aproximativ 85% dintre români se identifică, prin comportamente, obiceiuri și valori spirituale, ca aparținând Bisericii Ortodoxe. Nivelul de încredere acordat Bisericii față de cel acordat diverselor instituții politice situează România în Europa alături de Italia și, la polul opus, la mare depărtare de Germania, unde încrederea în instituțiile politice este mai mare decât cea acordată Bisericii (p. 16). Prin simpla ei prezență (în media, în armată, în spitale, în închisori, în școli, în toate ocaziile festive civile și militare) aprobată tacit de către stat, Biserica Ortodoxă a oferit un consens moral și a satisfăcut nevoia unei autorități culturale care să înlocuiască ideologia comunistă. Totodată, după 1989, religia și cultura, aflate într-o complexă îngemănare, au reprezentat o formă metafizică de rezistență și de respingere culturală a modernității europene (pp. 17-23).

Faptul că intelectualii români citează accidental autori contemporani (P. Manent, R. Scruton, J. Weiler) în analizele pe care le fac proiectului de construcție europeană constituie, în opinia autorului, o metodă de a evita o explicație cu privire la neasemănarea dintre societatea românească și modelul social european. În final, Daniel Barbu sintetizează narațiunea integrării europene așa cum a fost elaborată de intelectualii români astfel: „în domeniul spiritului, Europa supraviețuiește mai ales în Est, îngrijită de intelectuali precum cei români; în termeni economici și politici, Uniunea Europeană este călăuzită de o birocrăție secularistă și relativistă, de la Bruxelles. Tot ceea ce s-a realizat în cursul construcției europene și al procesului de integrare a României nu este suficient de semnificativ pentru intelectualii publici. (...) Ei se află acum implicați într-o operațiune ce ar fi trebuit să-i definească ca intelectuali cu mult înainte de căderea socialismului de Stat: să încurajeze nonconformismul intelectual în raport cu discursul public dominant. Și fac acest lu-

cru cu aceleași mijloace narative uzitate ca să păstreze tăcerea sub comunism: spun povestea preeminenței culturii și a spiritului asupra politicului” (p. 24).

Schimbarea de regim politic care s-a petrecut în România, renunțarea la comunism, a scos la iveală un proces de creare de noi elite politice și noi tipare de funcționare a instituțiilor politice. În studiul „Les élites politiques en Roumanie postcommuniste 1990-2008. Les voies d'accès au pouvoir exécutif”, Alexandra Ionescu constată că schimbările instituționale sunt mai lente în practică decât ambiția de schimbare. Dată fiind absența marcantă a factorilor decizionali sau de expertiză tehnică printre actorii politici, noii reprezentanți guvernamentali au introdus o politică de cooptare de personal, instituind noi modele de alegere. Autoarea accentuează că, în cazul României, procesul de profesionalizare a personalului guvernamental a luat forma unui proces îndelungat și că protocoalele de reconfigurare au implicat strategii divergente în ceea ce privește miniștrii și secretarii de stat ai guvernului. În acest sens autoarea subliniază că, deși carierele ministeriale sugerează o instituționalizare a procedurilor de recrutare similare cu cele ale altor democrații parlamentare europene, nivelul de recrutare al miniștrilor a rămas inferior, dominat fiind de forme de cooptare aflate dincolo de zona politicului (p. 46).

Articolul „Independents in the Local Politics of Post-Communist Romania”, semnat de Ion Enache, face o analiză a alternativelor de reprezentare politică prin intermediul candidaturilor independente. În contextul Europei de Est, în ultima decadă în mod particular, sistemul politic românesc furnizează exemple viabile de candidaturi independente în alegerile locale și naționale ținute după 1989. Articolul are ca obiective principale identificarea particularităților acestei specii de politicieni, a motivațiilor care-i determină să candideze ca independenți în alegeri și, totodată, a motivațiilor acelei părți din electorat care alege să-i voteze pe acești independenți. Semnificative, în acest sens, sunt tabelele incluse în anexele ce vizează mandatele independenților prezenți la alegerile locale din România între 1992-2008 (pp. 97-104).

Rezolvarea problemelor generate de integrarea minorității maghiare în România postcomunistă constituie axa principală a studiului propus de Dragoș Dragoman, „Ethnic Groups in Symbolic Conflict. The «Ethnicisation» of Public Space in Romania”. Autorul consideră că deși reconcilierea relațiilor dintre România și Ungaria se bazează pe calitatea lor de membre ale NATO și ale Uniunii Europene, relațiile etnice din ultimele două decenii sunt marcate de crize recurente care au, mai degrabă, caracter simbolic (pp. 106-107). Ele acoperă o gamă largă de probleme: de la folosirea publică a limbii maghiare la cerințele pentru cetățenia română și la legăturile speciale dintre diaspora ungară și Statul mamă; dar ele cuprind și alte subiecte cum ar fi denumirea localităților din

Transilvania, statui ce evocă eroi naționali, nume de străzi ș.a. În opinia autorului, simbolismul etnic, neglijat îndeobște, constituie un obstacol major în generarea unui spațiu public neutru și o amenințare pentru reconcilierea etnică completă în Transilvania în deceniile viitoare (p. 121).

Studiul realizat de Sonia Catrina — „L’imaginaire paysan comme «mémoire historique». Patri-moine et construction de l’identité nationale par le biais des mésées centraux” — propune o analiză a formelor de instituționalizare a identității naționale, a „acțiunilor patrimoniale relevante ale sferei savante”, a calității actorilor care dețin un rol în conservarea, selectarea și valorizarea ca patrimoniu a ceea ce este considerat „bun comun”, „bun colectiv”, a culturilor tradiționale și a imaginii „Țăranului”, care „încarnează atributele identitare ale statului-națiune” (p. 123). Ipoteza de lucru a autoarei este că muzeele naționale constituie „suprafețe privilegiate de înregistrare a «memoriei-națiunii»” (sau a ceea ce Pierre Nora numea *la nation-mémoire*), relevantă pentru un anumit tip de acumulare care are semnificație în ordinea Statului-națiune sub care se formează o «memorie» oficială” (p. 124). Autoarea urmărește metamorfozele „memoriei localizatoare” (*memoire localisante*, M.M. Carruthers) mobilizate în construirea unei identități oficiale recunoscută în proiectele politice. Totodată, articolul descrie modalitățile de selectare patrimonială în interiorul organismelor responsabile în această privință, „pentru a arăta că individul se substituie colectivului, și viceversa, printr-un joc complex de raporturi”, că „Țăranul înlocuiește poporul român, și poporul devine Țăran”, „poporul-

țăran» așa cum îl numea Vintilă Mihăilescu” (p. 136).

Un studiu special este realizat de Alexandra Ilie — „Holodomor, the Ukrainian Holocaust?”. Comparând „holocaustul” și „marea foamete” din Ucraina (1932/1933), două catastrofe produse de mâna omului în secolul al XX-lea, autoarea constată că în timp ce prima este cel mai documentat genocid din istorie, cea de-a doua tinde să fie neglijată de comunitatea internațională sau să fie considerată o „politică ineficientă” a Uniunii Sovietice. În încercarea de a exclude crimele politice din definiția Națiunilor Unite pentru genocid, Rusia continuă să refuze accesul ucrainenilor la informațiile despre „marea foamete” care a provocat moartea a șase milioane de oameni. Examinarea similitudinilor dintre cele două tragedii istorice și a altor factori, precum „curățirea elitelor” în anii ce au precedat foametea și în timpul ei, scrisoarea lui Stalin către Kaganovici (în care Stalin menționa teama de a pierde Ucraina), tratamentul diferențiat pe care Ucraina l-a primit față de alte republici sovietice, măsurile luate pentru a limita „foamea” la anumite arii specifice reliefează mai clar desfășurarea acestor evenimente și explică de ce comunitatea ucrainiană insistă ca „holodomor” să fie considerat un genocid și tratat ca atare (pp. 150-154).

Rețin atenția, de asemenea, amplele recenzii de carte bine selectate: Ioan Stanomir, *Apărarea libertății. 1938-1947*, 2010; Bogdan Murgescu, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice*, 2010; Giovanni Sartori, *Ingineria constituțională comparată. Structuri, stimulente și rezultate*, 2008, care completează conținutul interesant al revistei.

Monica Marinescu

Numărul 2/iunie 2011 al publicației Institutului European din România, **ROMANIAN JOURNAL OF EUROPEAN AFFAIRS**, se deschide cu un articol semnat de Scott Nicholas Romaniuk, *The Entire World’s a Stage: the EU’s Strategic Presence in the Contemporary International Arena*. Aflăm în el despre rolul emergent, „coerent și coordonat”, al Uniunii Europene de actor ce poate răspunde unor crize existente sau anticipate. Acest rol asumat, către care se îndreaptă instituțiile UE, este cu atât mai necesar cu cât, constată autorul, în ultimii zece ani evenimentele excepționale, cu impact și consecințe majore, au devenit tot mai numeroase: atentate teroriste internaționale, conflicte violente, războaie, crize de mediu și naturale, lovituri, asasinat și dispute internaționale. Pentru a demonstra cele susținute, autorul analizează mai multe cazuri de intervenții ale UE pe teatre de operațiuni aflate la distanță.

Iulia Monica Oehler-Șincai analizează în articolul *The Strategic Character of the Cooperation Relationship between the EU and the BRIC countries par-*

teneriatul strategic dintre Uniunea Europeană și cele patru mari economii emergente din acest grup: Brazilia, Federația Rusă, India și China, cu accent pe pilonul economic al cadrului de cooperare. Mecanismul BRIC, dar și particularitatea relațiilor dintre UE și fiecare stat al acestui grup și, deasupra acestor chestiuni, rolul UE în modernizarea acestor state sunt principalele direcții pe care se construiește analiza acestei teme.

În continuare, în articolul *Regionalization of the Black Sea: a Comparative Study*, Diana Rusu face o analiză a spațiului european de după Războiul Rece din perspectiva dezvoltării, în jurul Uniunii Europene, a unor proiecte de regionalizare având ca nucleu Marea Baltică, Marea Mediterană și Marea Neagră. Autoarea dezvoltă o comparație între cele trei proiecte, ținând cont de tipul și de nivelul lor de organizare, mai ales cu scopul de a contura clar modelul de funcționare în care s-ar încadra proiectul centrat pe Marea Neagră. Dacă punctul de plecare era că proiectul la Marea Neagră se situează cumva între

modelul baltic și cel mediteranean, analiza este împinsă mai departe către o mai bună delimitare a asemănarilor și deosebirilor dintre cele două modele referință și modelul studiat.

Un alt subiect prezent în sumarul prezentului număr al revistei IER este legat de problema imigranților în Spania și este semnat de Andrea Éltető: *Immigrants in Spain — Their Role in the Economy and the Effects of the Crisis*. Cele cinci milioane de imigranți ce trăiesc în Spania au o influență importantă asupra specificului demografic al țării, asupra forței de muncă și sistemului de educație. Care este nivelul de acceptare/integrare a acestor străini în structura societății spaniole? În această chestiune, efectele crizei care a afectat principalele domenii ce angajau imigranți — construcțiile și agricultura — se resimt și în ce privește situația imigranților, a căror problemă

apasă tot mai mult pe instituțiile statului, dar și pe toleranța spaniolilor.

O analiză despre Turcia se regăsește, de asemenea, în numărul de față, în articolul *Turkey Entering the European Union through the Balkan Doors: in the Style of a Great Power?*, semnat de Bedrudin Brljavac. Autorul arată în ce fel Turcia, confruntată cu opoziția unor tot mai numeroși membri ai Uniunii Europene în privința aderării sale, își construiește proiectul aderării printr-o politică externă menită să demonstreze că, în cele din urmă, este un stat indispensabil pentru Uniunea Europeană. În acest sens, Turcia dezvoltă relații economice și diplomatice dinamice cu țări din Asia, Africa, America Latină și Balcani. Studiul prezent se centrează mai ales pe relațiile dintre Turcia și Balcanii de Vest.

Ruxandra Iordache

¹⁸ R